

Sprawa C – 208/19**Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym****Data wpływu:**

4 marca 2019 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Landesgericht für Zivilrechtssachen Graz (Austria)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

5 lutego 2019 r.

Powódka i wnosząca odwołanie:

NK

Pozwani i druga strona postępowania odwoławczego:

MS

AS

[...]

REPUBLIKA AUSTRII**LANDESGERICHT FÜR ZIVILRECHTSSACHEN GRAZ**

Landesgericht für Zivilrechtssachen Graz (sąd krajowy ds. cywilnych w Grazu) jako sąd odwoławczy [...] w sprawie powódki, dyplomowanego inżyniera **N*** K***** [...] przeciwko pozwanym **1.) Dr. M*** S*****, lekarzowi, **2.) A*** S*****, pielęgniarce, [...] o zapłatę **3.780,00 EUR z odsetkami i kosztami**, na skutek odwołania powódki od wyroku Bezirksgericht Graz-Ost (sądu rejonowego Graz-wschód) wydał w dniu 12 czerwca 2018 r. [...] na posiedzeniu niejawnym

POSTANOWIENIE

jak następuje:

I. Trybunałowi Sprawiedliwości Unii Europejskiej zostają przedstawione, w celu wydania orzeczenia w trybie prejudycjalnym, następujące pytania:

1. Czy umowa między architektem a konsumentem, zgodnie z którą architekt zobowiązany jest (wyłącznie) do przygotowania projektu nowego domu jednorodzinnego, w tym sporządzenia planów, stanowi umowę „dotyczącą budowy nowych budynków” w rozumieniu art. 3 ust. 3 lit. f) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z dnia 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów zmieniającej dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylającej dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady?

2. W wypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie pierwsze:
[Or. 2]

Czy umowa między architektem a konsumentem, zgodnie z którą architekt zobowiązany jest (wyłącznie) do przygotowania projektu nowego domu jednorodzinnego według wytycznych i życzeń swoich zleceniodawców i w związku z tym ma sporządzić plany, jest umową dostawy „towarów wyprodukowanych według specyfikacji konsumenta lub wyraźnie zindywidualizowanych” w rozumieniu art. 16 lit. c) oraz art. 2 pkt 3 i 4 dyrektywy 2011/83/UE?

II. Postępowanie odwoławcze zostaje zawieszono do czasu uzyskania orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej [...] wydanego w trybie prejudycjalnym.

UZASADNIENIE:

I. Stan faktyczny:

1. Powódka jest architektem i prowadzi pracownię architektoniczną. Jest przedsiębiorcą w rozumieniu dyrektywy 2011/83/UE; pozwani są konsumentami w rozumieniu tej dyrektywy. Powódka żąda od pozwanych zapłaty wynagrodzenia za usługi architektoniczne świadczone na zlecenie pozwanych. Niniejszy wniosek do Trybunału Sprawiedliwości zmierza do ustalenia, czy umowa zawarta między stronami sporu jest wyłączona z zakresu zastosowania dyrektywy 2011/83/UE na podstawie jej art. 3 ust. 3 lit. f) oraz – w razie odpowiedzi przeczącej i w związku z tym umowa wchodzi w zakres zastosowania dyrektywy - czy prawo pozwanych do odstąpienia od umowy jest wyłączone na podstawie art. 16 lit. c) tej dyrektywy. Należy przy tym dokonać oceny następującego stanu faktycznego:

2. Pozwani skontaktowali się z powódką, aby zlecić jej zaprojektowanie nowego domu jednorodzinnego. Umówili się z powódką - bez uprzedniego odwiedzenia lokalu, w którym powódka prowadzi działalność - na spotkanie w dniu 22 grudnia 2016 r. na terenie nieruchomości pozwanych. Po oględzinach nieruchomości **[Or. 3]** i zaznajomieniu się przez powódkę z lokalizacją,

położeniem, gęstością zabudowy i innymi lokalnymi warunkami, omówiła ona w kawiarni z obydwojgiem pozwanych ich życzenia i założenia celem sporządzenia wstępnej koncepcji. Życzenia i wymagania pozwanych zostały sformułowane przez powódkę i ustalone na piśmie. Po sporządzeniu projektu przez powódkę i przygotowaniu wstępnego zestawienia kosztów, w dniu 2 lutego 2017 r. przekazała ona pozwanym dokumentację projektową i kosztorys. Tego samego dnia wystawiła pozwanym fakturę na kwotę 3.780,00 EUR za wykonane usługi projektowe. W wiadomości e-mail z dnia 12 lutego 2017 r. pozwani poinformowali powódkę, że rozwiązania projektowe tak dalece odbiegają od ich wyobrażeń i założeń, że osiągnięcie akceptowalnego dla nich rezultatu nie wydaje się możliwe. Oświadczyli oni, że rozwiązują „stosunek pracy” ze skutkiem natychmiastowym i „odwołują” „zlecenie na sporządzenie projektu”.

II. Stan prawny:

1. W opinii sądu odwoławczego istotne dla sprawy są następujące przepisy dyrektywy 2011/83/UE (zwanej dalej „dyrektywą 2011/83/UE”):

Artykuł 2 Definicje:

Na użytek niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

[...]

3. „towary” oznaczają wszelkie materialne rzeczy ruchome [...];

4. „towary wyprodukowane według specyfikacji konsumenta” oznaczają towary nieprefabrykowane, które wykonano na podstawie indywidualnego wyboru lub decyzji konsumenta;

[...]

Artykuł 3 Zakres stosowania

1. Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie do każdej umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, na warunkach i w zakresie określonym w jej przepisach. [...]

[Or. 4]

[...]

3. Niniejsza dyrektywa nie ma zastosowania do umów:

[...]

f) dotyczących budowy nowych budynków, istotnej przebudowy istniejących budynków oraz najmu pomieszczeń do celów mieszkalnych;

[...]

Artykuł 6 Wymogi informacyjne dotyczące umów zawieranych na odległość i umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa

1. Zanim konsument zostanie związany umową zawieraną na odległość lub umową zawieraną poza lokalem przedsiębiorstwa, lub jakąkolwiek ofertą w tym zakresie, przedsiębiorca w jasny i zrozumiały sposób udziela konsumentowi następujących informacji:

[...]

h) w przypadku gdy istnieje prawo do odstąpienia od umowy – warunki, terminy oraz procedury korzystania z tego prawa zgodnie z art. 11 ust. 1 [...];

[...]

Artykuł 7 Wymogi formalne dotyczące umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa

[...]

3. W przypadku gdy konsument chce, aby świadczenie usług [...] rozpoczęły się w okresie na odstąpienie od umowy przewidzianym w art. 9 ust. 2, przedsiębiorca wymaga od konsumenta zgłoszenia takiego wyraźnego żądania na trwałym nośniku.

[...]

Artykuł 9 Prawo do odstąpienia od umowy

1. Z zastrzeżeniem przypadków, gdy zastosowanie mają wyjątki przewidziane w art. 16, konsumentowi przysługuje prawo do odstąpienia od umowy w przypadku umowy zawieranej na odległość lub umowy zawieranej poza lokalem przedsiębiorstwa przez okres 14 dni, bez podawania jakichkolwiek powodów i bez ponoszenia jakichkolwiek kosztów innych niż koszty przewidziane w art. 13 ust. 2 i art. 14.

[...]

Artykuł 10 Nieudzielenie informacji o prawie do odstąpienia od umowy

1. Jeżeli przedsiębiorca nie udzielił konsumentowi informacji o prawie do odstąpienia od umowy, wymaganej zgodnie z art. 6 ust. 1 lit. h), okres na odstąpienie od umowy upływa po 12 miesiącach od zakończenia początkowego okresu na odstąpienie od umowy, określonego zgodnie z art. 9 ust. 2. **[Or. 5]**

[...]

Artykuł 14 Obowiązki konsumenta w przypadku odstąpienia od umowy

[...]

3. W przypadku gdy konsument wykonuje prawo do odstąpienia od umowy po zgłoszeniu żądania zgodnie z art. 7 ust. 3 lub art. 8 ust. 8, konsument płaci przedsiębiorcy kwotę, która jest proporcjonalna do zakresu świadczeń spełnionych do chwili, w której konsument poinformował przedsiębiorcę o skorzystaniu z prawa do odstąpienia od umowy, w porównaniu z całym zakresem umowy. [...]

4. Konsument nie ponosi kosztów:

a) świadczenia usług [...] w całości lub w części, w okresie na odstąpienie od umowy, w przypadku gdy:

i) przedsiębiorca nie dostarczył informacji zgodnie z art. 6 ust. 1 lit. h) lub j); lub

ii) konsument nie zażądał w sposób wyraźny rozpoczęcia spełniania świadczenia w okresie na odstąpienie od umowy zgodnie z art. 7 ust. 3 i art. 8 ust. 8; lub [...]

Artykuł 16 Wyjątki od prawa do odstąpienia od umowy

Państwa członkowskie nie mogą przewidzieć prawa do odstąpienia od umowy określonego w art. 9–15 w odniesieniu do umów zawieranych na odległość i umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa w następujących przypadkach:

a) umów o świadczenie usług, w ramach których usługa została w pełni wykonana, jeśli rozpoczęto spełnianie świadczenia za wyraźną uprzednią zgodą konsumenta oraz po przyjęciu przez niego do wiadomości, że utraci przysługujące mu prawo do odstąpienia od umowy z chwilą pełnego wykonania umowy przez przedsiębiorcę;

[...]

c) dostarczania towarów wyprodukowanych według specyfikacji konsumenta lub wyraźnie zindywidualizowanych;

[...]

2. W Austrii dyrektywa 2011/83/UE została wdrożona (m.in.) *Bundesgesetz über Fernabsatz- und außerhalb von Geschäftsräumen geschlossene Verträge (Fern- und Auswärtsgeschäfte-Gesetz – FAGG*, ustawą federalną o umowach zawieranych na odległość i poza lokalem przedsiębiorstwa, ustawa o transakcjach na odległość i poza lokalem, zwana dalej „FAGG”), która zawiera, między innymi, następujące przepisy, odpowiadające zasadniczo stosownym przepisom dyrektywy: **[Or. 6]**

§ 1. (1) Niniejsza ustawa federalna ma zastosowanie do umów zawieranych na odległość i umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa (transakcje zawierane na odległość i poza lokalem) między przedsiębiorcami a konsumentami. [...].

(2) Niniejsza ustawa federalna nie ma - [...] - zastosowania do umów,

[...]

7. dotyczących budowy nowych budynków, istotnej przebudowy istniejących budynków oraz najmu pomieszczeń do celów mieszkalnych,

[...]

§ 4. (1) Zanim konsument zostanie związany umową lub oświadczeniem woli dotyczącym zawarcia umowy, przedsiębiorca ma obowiązek udzielić konsumentowi w sposób jasny i zrozumiały następujących informacji:

[...]

8. przy istnieniu prawa do odstąpienia od umowy, o warunkach, terminach i procedurze korzystania z tego prawa, [...]

[...]

10. o obowiązku zapłaty przez konsumenta w danym wypadku proporcjonalnej kwoty za już świadczone usługi w przypadku odstąpienia od umowy w sytuacji określonej w § 16,

11. w danym wypadku o braku prawa do odstąpienia od umowy w sytuacjach określonych w § 18 lub o okolicznościach, w których konsument traci prawo do odstąpienia od umowy,

[...]

§ 10. Jeżeli umowa zawierana na odległość lub umowa zawierana poza lokalem przedsiębiorstwa dotyczy [...] świadczenia usług, a konsument życzy sobie, aby przedsiębiorca rozpoczął wykonywanie umowy przed upływem określonego w § 11 terminu na odstąpienie od umowy, przedsiębiorca musi wymagać od konsumenta zgłoszenia przedsiębiorcy - na trwałym nośniku w przypadku umowy zawieranej poza lokalem przedsiębiorstwa - wyraźnego żądania wcześniejszego wykonania umowy.

§ 11. (1) Konsument może odstąpić od umowy zawieranej na odległość lub umowy zawieranej poza lokalem przedsiębiorstwa w ciągu 14 dni bez podania przyczyn.

[...]

§ 12. (1) Jeżeli przedsiębiorca nie dopełnił obowiązku udzielenia informacji, o którym mowa w § 4 ust. 1 pkt 8, termin na odstąpienie od umowy, o którym mowa w § 11, ulega przedłużeniu o dwanaście miesięcy.

[...]

[Or. 7]

§ 16. (1) Jeżeli konsument odstępuje od umowy o świadczenie usług na podstawie § 11 ust. 1 [...] po zgłoszeniu żądania zgodnie z § 10, a przedsiębiorca rozpoczął w związku z tym wykonywanie umowy, konsument zobowiązany jest zapłacić przedsiębiorcy kwotę, która w porównaniu z umownie uzgodnioną całkowitą ceną odpowiada proporcjonalnie usługom świadczonym przez przedsiębiorcę do momentu odstąpienia. [...]

(2) Obowiązek proporcjonalnej zapłaty zgodnie z ust. 1 nie ma zastosowania, jeżeli przedsiębiorca nie dopełnił obowiązku udzielenia informacji, o którym mowa w § 4 ust. 1 pkt 8 i 10.

[...]

§ 18. (1) Konsument nie ma prawa do odstąpienia od umowy w przypadku umów zawieranych na odległość lub umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa dotyczących

1. świadczenia usług, jeżeli przedsiębiorca - na podstawie wyraźnego żądania konsumenta zgodnie z § 10 oraz potwierdzenia przez konsumenta, iż przyjął do wiadomości, że utraci prawo do odstąpienia od umowy w przypadku pełnego wykonania umowy - rozpoczął świadczenie usług przed upływem terminu na odstąpienie, o którym mowa w § 11, a usługa została następnie wykonana w pełnym zakresie.

[...]

3. towarów wyprodukowanych według specyfikacji konsumenta lub wyraźnie zindywidualizowanych,

[...].

III. Żądania i argumenty stron:

1. W niniejszej sprawie powódka żąda od pozwanych zapłaty wynagrodzenia za świadczone przez siebie usługi projektowe. Powódka twierdzi, że FAGG nie ma zastosowania do zawartej z pozwanymi umowy o sporządzenie projektu architektonicznego, ponieważ powódka świadczyła usługi w związku z budową nowego budynku w rozumieniu wyjątku z § 1 ust. 2 pkt 7 FAGG. Pozwanym nie przysługuje ponadto prawo do odstąpienia od tej umowy, ponieważ powódka miała sporządzić dla pozwanych projekt wyraźnie zindywidualizowany. W

związku z tym spełniona została przesłanka dla wyjątku z § 18 ust. 1 pkt 3 FAGG, który odnosi się również do umów o dzieło. Roszczenie powódki o zapłatę wynagrodzenia jest zatem uzasadnione.

2. Pozwani wnoszą o oddalenie żądań pozwu i podnoszą - [**Or. 8**] w zakresie mającym znaczenie dla niniejszego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym - że art. 3 ust. 3 lit. f) dyrektywy 2011/83/UE, który został transponowany do § 1 ust. 2 pkt 7 FAGG, odnosi się do robót budowlanych, a nie usług projektowych. Umowy o sporządzenie projektu architektonicznego nie są wymienione w motywie 26 dyrektywy 2011/83/UE. FAGG ma zatem zastosowanie do niniejszej umowy. Powódka nie dopełniła swoich obowiązków informacyjnych wynikających z § 4 ust. 1 pkt 8 i 10 FAGG. A zatem termin na odstąpienie od umowy, wynoszący zgodnie z § 11 ust. 1 FAGG czternaście dni, przedłużył się zgodnie z § 12 ust. 1 FAGG o dwanaście miesięcy. W związku z tym odstąpienie od umowy zgłoszone przez pozwanych w dniu 12 lutego 2017 r. było skuteczne. Powódka rozpoczęła realizację umowy przed upływem terminu na odstąpienie od umowy, nie wymagając od pozwanych zgłoszenia wyraźnego żądania wcześniejszego wykonania umowy (§10 FAGG). Zobowiązanie pozwanych do proporcjonalnej zapłaty w przypadku odstąpienia od umowy przewidziane w sytuacji, o której mowa w § 16 ust. 1 FAGG, odpadło, ponieważ powódka naruszyła swój obowiązek udzielenia informacji. W związku z tym pozwani nie byli zobowiązani do zapłaty wynagrodzenia.

IV. Dotychczasowe postępowanie:

1. Sąd pierwszej instancji oddalił żądania pozwu w całości. Sąd przyjął stanowisko, że umowa o sporządzenie projektu architektonicznego zawarta pomiędzy stronami sporu nie powinna być uznana za umowę związaną z budową budynku w rozumieniu § 1 ust. 2 pkt 7 FAGG, w związku z czym FAGG ma zastosowanie. Wstępny projekt domu jednorodzinnego, który miała opracować powódka został sporządzony zgodnie z konkretnymi życzeniami pozwanych. Jak zatem wynika z § 18 ust. 1 pkt 3 FAGG pozwani nie mieli prawa do odstąpienia od umowy. Pozwani nie zostali jednak o tym poinformowani przez powódkę. Wobec nie dopełnienia przez powódkę określonych w § 4 ust. 1 pkt 8 i 10 FAGG obowiązków informacyjnych pozwani nie byli zobowiązani do zapłaty wynagrodzenia przewidzianego w § 16 ust. 1 FAGG.

2. Od tego wyroku powódka złożyła środek zaskarżenia, w którym ponownie podnosi między innymi, że umowa zawarta z pozwanymi [**Or. 9**] spełnia przesłanki wyjątku z § 1 ust. 2 pkt 7 FAGG. Ustawa ta nie ma zatem zastosowania. Nawet gdyby miała ona jednak zastosowanie, przesłanki z § 18 ust. 1 pkt 3 FAGG zostały spełnione, ponieważ projekt budowlany sporządzony przez powódkę stanowił „towar” w rozumieniu art. 2 ust. 3 i 4 dyrektywy konsumenckiej. Pozwani nie mieli zatem prawa do odstąpienia od umowy.

V. Pytania prejudycjalne:

1. Dla dokonania oceny prawnej przez sąd odsyłający zasadnicza jest m.in. kwestia, czy zostały spełnione przesłanki dla wyjątku z § 1 ust. 2 pkt 7 FAGG oraz czy stan faktyczny sprawy wchodzi w zakres zastosowania FAGG. Ponadto, jeśli FAGG ma zastosowanie, istotna dla rozstrzygnięcia jest również kwestia, czy zostały spełnione przesłanki dla wyjątku z § 18 ust. 1 pkt 3 FAGG. Na tej podstawie będzie można ocenić, czy pozwani mieli prawo do odstąpienia od umowy. FAGG transponuje dyrektywę 2011/83/UE, dlatego ustawa ta musi być interpretowana w świetle tej dyrektywy.

2. W przedmiocie pytania pierwszego:

2.1. W celu odpowiedzi na pytanie, czy FAGG znajduje zastosowanie w niniejszym stanie faktycznym, należy zbadać, czy umowa o sporządzenie projektu architektonicznego zawarta pomiędzy stronami sporu stanowi umowę o „budowę nowych budynków” w rozumieniu § 1 ust. 2 pkt 7 FAGG. W razie odpowiedzi twierdzącej, spełniona byłaby przesłanka dla wyjątku przewidzianego w tym przepisie ustawy, a zatem FAGG nie miałyby zastosowania. Wyżej wymieniony, ustanawiający wyjątek przepis jest zgodny z art. 3 ust. 3 lit. f) dyrektywy 2011/83/UE.

2.2. Wątpliwe jest, w jaki sposób należy interpretować pojęcie „umowa dotycząca budowy nowych budynków” i czy obejmuje ono również umowę o sporządzenie przez architekta projektu nowego budynku. Przemawiałby za tym fakt, że budowa nowego budynku zawsze wymaga planowania i sporządzenia projektu budowlanego, wobec czego umowa o świadczenie usług projektowych koniecznych [Or. 10] dla inwestycji budowlanej mogłaby być traktowana jako część usług, które mają być świadczone w związku z budową nowego budynku. Z drugiej strony przeciwko temu przemawiałoby, że świadczenie główne z umowy o projekt architektoniczny, której przedmiotem jest wyłącznie sporządzenie tego projektu (jak w podlegającym tu ocenie przypadku), nie polega na zrealizowaniu budowy w wąskim znaczeniu. W motywie 26 dyrektywy 2011/83/UE nie można znaleźć odpowiedzi na to pytanie. Sąd odsyłający występuje zatem z wnioskiem do Trybunału Sprawiedliwości o przedstawienie wyjaśnień.

3. W przedmiocie pytania drugiego:

3.1. Jeżeli umowa zawarta pomiędzy stronami sporu nie należy do zakresu zastosowania wyjątku z art. 3 ust. 3 lit. f) dyrektywy 2011/83/UE (§ 1 ust. 2 pkt 7 FAGG) i w związku z tym do niniejszej sprawy należy zastosować FAGG, należałoby w dalszej kolejności wyjaśnić, czy pozwani mieli prawo odstąpić od umowy i czy byli oni zobowiązani do zapłaty wynagrodzenia za usługi już wykonane przez powódkę. Istotną kwestią w tym kontekście byłoby to, czy prawo do odstąpienia od umowy na podstawie § 18 FAGG było wyłączone ze względu na fakt, iż umowa zawarta pomiędzy stronami sporu była umową o „towary wyprodukowane według specyfikacji konsumenta lub wyraźnie

zindywidualizowane” w rozumieniu ust. 1 pkt 3 wyżej wymienionego przepisu FAGG. Austriacka ustawa FAGG nie definiuje bliżej pojęcia „towaru”.

3.2. Wyjątek przewidziany w § 18 ust. 1 pkt 3 FAGG odpowiada art. 16 lit. c) dyrektywy 2011/83/UE. Przepis ten należy zatem także interpretować zgodnie z dyrektywą 2011/83/UE. Zgodnie z motywem 49 tej dyrektywy, towary takie jak zasłony wykonane na zamówienie albo dostarczane paliwo, które po dostarczeniu są z natury nierozłącznie połączone z innymi przedmiotami, są objęte wyżej wymienionym wyjątkiem. Zgodnie z art. 2 ust. 3 dyrektywy 2011/83/UE termin „towary” oznacza „materialne rzeczy ruchome”. Można by twierdzić wprawdzie, że projekt [Or. 11] jest rzeczą materialną i dlatego wchodzi w zakres definicji w art. 2 ust. 3 dyrektywy konsumenckiej. Za zastosowaniem art. 16 lit. c) dyrektywy 2011/83/UE przemawiałby także fakt, że powódka miała przygotować koncepcję i sporządzić odpowiedni projekt zgodnie z wytycznymi i życzeniami pozwanych. Przeciwno temu przemawiałoby natomiast to, że (niematerialna) usługa czy dzieło tworzące projekt jest najistotniejszym elementem umowy z architektem i w związku z tym nie możemy tu mówić o dostawie towarów w rozumieniu art. 2 pkt 3 w związku z art. 16 lit. c) dyrektywy 2011/83/UE.

3.3. Zdaniem sądu odsyłającego kwestia ta również wymaga wyjaśnienia przez Trybunał Sprawiedliwości.

VI. Kwestie proceduralne:

[...]

Landesgericht für Zivilrechtssachen Graz (sąd krajowy ds. cywilnych w Grazu, Austria), Wydział 6

Graz, 5 lutego 2019 r.

[...]